

УДК 34:004-049.(477)

Маріям Рзаївна ЧАЛАБІЄВА,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Ми живемо в той час, коли науково-технічний прогрес захопив усі сфери життя населення, коли інформаційні технології керують не тільки людиною, як суспільною одиницею, а й цілими країнами, визначаючи їх рівень життя та розвитку. Нові можливості несуть з собою нову специфіку проблем, які торкнулися України – кібернетичні злочини різного масштабу. Вони зазіхають не тільки на безпеку кожного з нас, але й на цілісність та безпеку нашої країни.

Наразі, у світі розробляється розгалужена система засобів по захисту від подібних правопорушень. Україна намагається не відставати, запозичуючи методи протидії вчиненню злочинів у віртуальному просторі. Він, на відміну від реального, не має фактичного обмеження, а це дуже зручно для здійснення протиправної поведінки у кібер-сфері.

Ця сучасна проблематика у теоретичних та практичних аспектах цікавила таких науковців, як: В. М. Богущ, В. М. Бутузов, К. Ю. Галинська, Н. В. Коваленко, Л. П. Коваленко та інші. Аналізуючи їх наукові доробки та національне законодавство, можна дійти до сумного висновку – наявна нормативно-правова база у сфері кібербезпеки в Україні не відповідає існуючому «європейському вектору розвитку», відверто не дотягує до бажаного міжнародного рівня.

Основним ратифікованим Україною міжнародно-правовим актом, що передбачає співробітництво і загальну кримінальну політику держав у даній сфері є Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність. До протиправних кібер-діянь дана конвенція відносить шахрайство та підробку; діяння пов'язані зі змістом продукції (дитяча порнографія), захист авторських та суміжних прав тощо.

Розвиток положень Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність ми можемо спостерігати й у національному законодавстві України. Так, Закон України «Про інформацію» визначає можливість встановлення певних інформаційних обмежень. Зокрема, оприлюднювана інформація у будь-якому

просторі (навіть віртуальному) не може бути використана як заклик для повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості; розпалювання міжетнічної, міжрасової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини [2]. Закон України «Про доступ до публічної інформації» також встановлює аналогічне обмеження щодо доступу до інформації, але в цьому випадку до публічної [5]. Закон України «Про телекомунікації» встановлює для провайдерів/операторів можливість і право відключення обладнання абонента на основі рішення суду, якщо воно використовується для здійснення протиправних діянь проти безпеки держави [3]. Закон України «Про основи Національної безпеки України» розглядає поняття комп'ютерний тероризм та злочинність, як найголовніші загрози національній безпеці України [4]. У Законі України «Про оборону України» зазначається, що Генеральний штаб Збройних Сил України бере участь в організації використання і контролю не тільки за повітряним та водними просторами, а й за державним інформаційним простором [6]. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» регулює можливість запобігання і нейтралізації реальних та потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, оборонній, соціально-економічній, енергетичній, продовольчій, екологічній та інформаційних сферах [7]. Закон «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» тлумачить поняття «несанкціонованих дій щодо інформації в системі», як дії, що проводяться з порушенням порядку доступу до інформації, установленого відповідно до норм законодавства [8]. Закон «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» визначає правові основи функціонування Державної служби спеціального зв'язку, та спеціальної програми реагування на комп'ютерні надзвичайні події – CERT-UA, що аналізує дані про спроби та факти вчинення протиправної поведінки стосовно інформаційних ресурсів у кібернетичній сфері [9].

Відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», визначені основні завдання та цілі на період до 2020 року. Так, основними пріоритетами Стратегії є: розвиток інформаційної інфраструктури держави, створення системи кібербезпеки і безпеки інформаційних ресурсів, розвиток спеціальної мережі

реагування на комп'ютерні надзвичайні події CERT, цілодобовий моніторинг кіберпростору з метою своєчасного виявлення та запобігання кіберзагрозам, відмова від програмного забезпечення, зокрема антивірусного, яке було розроблено у Російській Федерації [11]. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України», затверджує Доктрину інформаційної безпеки України, яка є концептуальним документом, який протидіє російським кібератакам та загрозам. Вона є гостро необхідним механізмом боротьби з гібридною інформаційною війною, оскільки Україна досі має велику кількість суб'єктивних медіа, які безвідповідально публікують неправдиві факти [10].

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2017 рік з реалізації Стратегії кібербезпеки України містить у собі 19 завдань за напрямками: нормативно-правове забезпечення діяльності у сфері кібербезпеки; створення технологічної складової національної системи кібербезпеки; налагодження більш тісного співробітництва з міжнародними партнерами України; налагодження процесу підготовки кадрів у сфері кібербезпеки [12].

Аналізуючи вищезазначену нормативно-правову базу, можна дійти до висновку, що її головними цілями з урахуванням останніх подій в Україні, є забезпечення державної безпеки, протидія протиправній агресивній поведінці зі сторони Росії у віртуальному просторі. Гостро необхідним видається прийняття окремого спеціалізованого Закону, який би врегулював відносини у кіберпросторі. Запозичення міжнародного досвіду, міжнародне співробітництво у сфері кібернетичної безпеки держави – це важливі елементи у процесі формування безпечного українського віртуального простору, але без вдосконалення національної нормативної бази, казати про ефективне функціонування міжнародних актів в межах України зарано.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про кіберзлочинність : Конвенція від 7 вересня 2005 року № 2824-IV URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 23.10.2017).
2. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 23.10.2017).
3. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 року № 1280-IV URL:

- <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 23.10.2017).
4. Про основи національної безпеки : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 23.10.2017).
 5. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 № 2939-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 23.10.2017).
 6. Про оборону України : Закон України від 06 грудня 1991 року № 1932-XII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> (дата звернення: 23.10.2017).
 7. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики : Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 23.10.2017).
 8. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр> (дата звернення: 23.10.2017).
 9. Про Державну службу спеціального зв'язку : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3475-IV URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3475-15> (дата звернення: 23.10.2017).
 10. Про Доктрину інформаційної безпеки України : Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року» : від 25 лютого 2017 № 47/2017 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/47/2017> (дата звернення: 23.10.2017).
 11. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року » : від 26 травня 2015 року №287/2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 23.10.2017).
 12. Про затвердження плану заходів на 2017 рік з реалізації Стратегії кібербезпеки України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 155-р URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249807504> (дата звернення: 23.10.2017).

Одержано 25.10.2017